

ПРОФІЛІЗАЦІЯ ТРУДОВОЇ ПІДГОТОВКИ ДІВЧАТ У ШКОЛАХ УКРАЇНИ XX СТОЛІТТЯ

У статті подано характеристику профілізації трудової підготовки дівчат у школах України в різні періоди XX століття. Акцентовано на її необхідності й доцільності, звернуто увагу, що в загальноосвітніх закладах як раніше, так і нині відсутні належні умови для здійснення такої роботи.

Ключові слова: профілізація трудової підготовки дівчат, виробниче навчання, практикуми, професійна підготовка, професійна підготовка, профільне навчання.

Життєві перспективи переважної більшості людей безпосередньо пов'язані з професійною діяльністю, підготуватися до якої (принаймні розпочати таку підготовку) можна й необхідно під час навчання у школі. Цьому, зокрема, сприяє профілізація старшої школи (залучення учнів до поглибленого вивчення певних навчальних предметів відповідно до обраного профілю, відвідування курсів за вибором, факультативів, предметних гуртків, учнівських наукових товариств тощо).

У попередні історичні періоди вже набуто певний досвід проведення такої роботи, що засвідчують численні дослідження вітчизняних учених. Серед них вирізняються наукові розвідки, пов'язані з історією становлення і розвитку в школах України кінця XIX – XX століття трудової підготовки учнів (В. Бондарь, А. Вихрущ, С. Дем'янчук, Н. Калініченко, М. Карелін, В. Кухарський, М. Левківський, С. Мазуренко, В. Нечипорук, В. Рак та ін.). Водночас у них не знайшла належного відображення профілізація трудової підготовки дівчат у школах України XX століття. Саме цим зумовлено мету даної публікації.

Зауважимо, що витоки профілізації старшої школи сягають своїм корінням у попередні історичні періоди, коли в закладах освіти поряд із загальноосвітньою підготовкою почали дбати про професійну підготовку учнів, зокрема дівчат. Так, ще в XIX столітті після того, як у 1858 році в Російській імперії (до її складу входили й українські землі) розпочали засновувати спочатку жіночі училища, а згодом – середні навчальні заклади (гімназії та прогімназії), було визнано необхідність і доцільність здійснення професійної підготовки дівчат. Як наслідок, гімназії, утворені згідно з положенням від 24 травня 1870 року, являли собою восьмикласні навчальні заклади з підготовчими класами, де протягом семи років дівчата отримували загальноосвітню підготовку, а у восьмому (додатковому) класі – теоретичну і практичну підготовку до вчительської діяльності. Цей клас називали педагогічним. Навчання в додатковому класі здійснювалося за спеціальним навчальним планом, затвердженим міністром народної освіти [8; 13; 15].

За статутом гімназій 1871 року було встановлено один тип середнього навчального закладу – 8-річну класичну гімназію, а «за статутом 1872 року реальні гімназії перетворювалися на шестирічні реальні училища з поділом у п'ятому і шостому класах на основний і комерційний відділи, з додатковим сьомим класом з професійним спрямуванням за відділами (механіко-технічний, хіміко-технологічний, загальноосвітній)» [1, с. 21].

У XX столітті можливості щодо здобуття дівчатами професії під час навчання у школі розширилися. Крім того з'явилися публікації, в яких зазначалося, що «навряд чи є що-небудь на світі, чого жіночий розум не може здолати нарівні з чоловічим» [4].

Поступово профілізація старшої школи набирала обертів. Наприклад, демократичним проектом реформування шкільної освіти П. Ігнат'єва (1914-1916 рр.) передбачалося

* © Слюсаренко Н.В.

«запровадження профілізації старшої школи». Хоч у джерелах тих років, як зазначає Л. Березівська, «не зустрічається термін «профілізація», проте широко вживаються терміни «фуркація», «біфуркація», «поліфуркація»; замість слова «профілі» – терміни «відділення», «гілки» [1, с. 63].

У цей період спеціальною підкомісією Міністерства народної освіти розроблено документ «О преподавании ручного труда в средней школе», де новий навчальний предмет розглядається як засіб морального, розумового, фізичного та естетичного виховання та навчання школярів. Це, а не підготовка «до того чи іншого ремесла як професії, що забезпечує заробіток», проголошено завданнями даної дисципліни [1, с. 64; 5, с. 409]. Тобто підготовка до професії мала здійснюватися не на уроках ручної праці, а в інший час.

У добу Центральної Ради (березень 1917 – квітень 1918 року) вчитель К. Бабиш розробив проект реформування школи, у відповідності до якого «середня школа мала складатися з трьох загальних і чотирьох спеціальних класів з різноманітними професійними відділами у місті (фельдшерський, вчительський, кондитерський тощо) та із сільськогосподарських і ремісничих у селі. В 7 класі початкової школи пропонувалося проводити допрофесійну підготовку з метою визначення відділу для подальшого навчання у чотирикласній вищій середній школі» [1, с. 92; 17, арк. 1 – 4 об.].

За часів Директорії (грудень 1918 – кінець 1920 року) також обговорювали питання про профільну модель школи III ступеня. Пропонували створити у старшій школі чотири відділи: гуманітарний, реальний, економічний, дівочий. Навколо дівочого відділу, як наголошує Л. Березівська, розгорілася дискусія. Противники відкриття такого відділу вважали, що «життя висуває до жінки і до чоловіка ті ж вимоги», а прибічники були переконані, що «у навчальному плані жіночого відділу мають бути такі предмети, як рукоділля, кулінарна справа, виховання дітей» [1, с. 131]. Більш того в 1920 році розроблено навчальний план дівочого відділу, в який, зокрема, включено педагогіку, рукоділля, доводство [1; 11].

Ці плани не були реалізовані. Причинами такого, зокрема, стали: установлення в 1919 році в Україні більшовицького режиму та перехід шкільної освіти підпорядкування Наркомосу РСФРР (1919-1920). Унаслідок зазначеного у травні 1919 року Наркомос України затвердив «Положення про єдину трудову школу УРСР», згідно з яким у всіх школах вводилося спільне навчання осіб обох статей [9]. На виконання зазначеного завдання в червні 1919 року надіслано окремим повітам і школам декрети і розпорядження про ліквідацію дівочих середніх шкіл [16].

Запровадження спільного навчання передбачало уніфікацію змісту шкільних дисциплін. Тому в березні 1919 року припинили заняття у восьми (педагогічних) класах жіночих гімназій, а ученицям почали видавати свідоцтва про освіту такого ж зразка, як і учням чоловічих гімназій [3].

Наступним періодом, коли знову спробували здійснити профілізацію старшої школи, стала середина 50-х – 60-ті роки ХХ століття. Як відомо, тоді важливою складовою трудової підготовки дівчат було виробниче навчання. Це особливо стосувалося 1958-1959 – 1965-1966 навчальних років, коли названа дисципліна входила до навчальних планів загальноосвітніх шкіл України.

За умов виробничого навчання старшокласниці мали можливість опанувати певну професію. Проте, не зважаючи на те, що перелік профілів виробничого навчання у школах республіки був великим і різноманітним, дівчата, як правило, мали можливість обирати одну з небагатьох запропонованих їм професій. Як наслідок, часом вибір був їм не до вподоби, оскільки більшість спеціальностей не відповідала їхнім уявленням про майбутню професію. Наприклад, багато дівчат проти свого бажання отримували професії тракториста або комбайнера [13].

Спостерігалися й такі недоліки: запровадження у школі обмеженої кількості профілів виробничого навчання; відсутність належної уваги до теоретичної підготовки школярів; недостатнє здійснення міжпредметних зв'язків з іншими дисциплінами; відбір для виготовлення учнями на практичних заняттях одноманітних об'єктів праці; застосування групового, а не індивідуального, методу організації практичної роботи учнів на виробництві, що обмежувало їхні можливості самостійної роботи на тому чи іншому обладнанні. Певною мірою це було закономірним явищем, адже залучення до керівництва виробничим навчанням фахівців з різних галузей народного господарства та з різним рівнем освіти могло забезпечити на належному рівні в більшості випадків тільки практичну підготовку. Але досягти цього також було важко, оскільки на одного спеціаліста в місті припадало 8,8 учня, а в селі 20,8. Та й запровадження кількох профілів в одному класі (конче необхідне з огляду на те, що в будь-якому класі, як правило, навчалися і хлопці, і дівчата) навряд чи було можливим, оскільки це не рекомендувалося. Окрім вищезазначеного, для організації виробничого навчання часто бракувало фахівців з того чи іншого профілю, справної техніки, спостерігався формалізм з боку керівників навчальних закладів та підприємств. Разом із тим старшокласниці врешті-решт набували навичок певної професії і разом з атестатом про середню освіту отримували кваліфікаційне посвідчення, а деякі з них і трудові книжки [там само, с. 163].

У низці випадків професії, які опановували старшокласники, мали вузький характер і не відповідали потребам народного господарства в кадрах відповідної спеціальності. Такі ситуації виникали через те, що школи при визначенні профілів виробничого навчання виходили з наявної навчально-виробничої бази і фахівців. Зокрема, в багатьох школах м. Києва виробниче навчання здійснювалося у швейних майстернях або на базі швейної промисловості, де навчалася 2370 учнів. Водночас, потреби в такій кількості швей не існувало, а необхідні були робітники трамвайно-тролейбусного парку та метро, шофери легкових і вантажних таксі, робітники мебльової промисловості та паркетники, аптечні працівники та ін. [12, арк. 3].

Особливо незадовільно вирішували питання з вибором спеціальностей для дівчат. Так, у 1962 році професію швачки в Україні здобували 50135 старшокласниць, а в 1964 – 44000, тоді як потреба була вдвічі меншою. Разом із тим, у школах республіки готували недостатню кількість працівників торгівлі, старших піонервожатих, вихователів дитячих дошкільних закладів, медичних сестер [14, арк. 20-21].

З метою вдосконалення навчально-виховного процесу закладів освіти ЦК КПРС і Рада Міністрів СРСР 10 серпня 1964 року прийняли постанову «Про зміну строку навчання в середніх загальноосвітніх трудових політехнічних школах з виробничим навчанням». Як відомо, після цього було перероблено навчальні плани і програми, а школи перейшли з 11-річного на 10-річний термін навчання та на новий зміст освіти.

Як наслідок, у 1964 – на початку 70-х років ХХ століття «трудова школа та ідея її обов'язкової професіоналізації починає поступатися «школі навчання», яка мала давати міцні знання, розвивати пізнавальну активність учнів і готувати їх до вступу до ВНЗ. У цей час з'являються факультативи, створюються спеціалізовані школи та інтернати фізико-математичного і природничого профілів» [1, с. 287].

У зв'язку з цим поступово знизилася увага до виробничого навчання учнів. А в 1966 році після 27 травня, коли колегією Міністерства освіти УРСР прийнято постанову «Про часткову зміну і удосконалення трудової підготовки учнів у школах Української РСР», у тих школах, у яких не було створено належних умов, виробниче навчання відмінили або організували замість нього практикуми з конкретних видів праці. У школах, де були наявні умови для здобуття професій, пропонували встановити такі основні форми трудового навчання в 9-10 класах: а) вивчення основ промисловості або сільськогосподарського

виробництва на базі конкретної галузі (електротехнічне виробництво, радіотехнічне виробництво, деревообробка, будівництво, хімічне виробництво, швейне виробництво, сільськогосподарське виробництво); б) професійна підготовка учнів до найбільш масових поширених та потрібних народному господарству спеціальностей у тих школах, де є для цього відповідні умови [10].

У нормативному документі наводиться такий перелік практикумів: автомобіль, електротехніка, радіоелектроніка, технічне креслення, швейна справа, машинопис, стенографія та інші. Список професій, зокрема «жіночих», було розширено і начебто відкривалися нові перспективи, але життя довело, що сподівання на краще не виправдалися, а професійна підготовка дівчат і хлопців у школах України поступово почала відходити на другий план. Відповідно, швидко зменшувалася кількість шкіл, де вона здійснювалася.

Досить різке зменшення кількості шкіл, де учні опановували певні професії, припинилося на межі 60-70-тих років ХХ століття. Вже на початку 70-х років допрофесійну та професійну підготовку старшокласників організували в багатьох школах України. А згодом професійна підготовка старшокласників, зокрема дівчат, отримала новий поштовх завдяки створенню мережі міжшкільних навчально-виробничих комбінатів (після прийняття в серпні 1974 року постанови Ради Міністрів СРСР «Про організацію міжшкільних навчально-виробничих комбінатів трудового навчання і професійної орієнтації учнів») та, частково, через профорієнтаційну роботу. Як результат, у 80-ті роки отримати професію в період навчання у школі могли всі учні. Значною мірою цьому сприяло створення в республіці мережі міжшкільних навчально-виробничих комбінатів (МНВК), міжшкільних майстерень, навчальних цехів і дільниць.

На їх базі отримували професійну підготовку як хлопці, так і дівчата. Разом із тим, учениці обирали для вивчення наступні професії: агрохімік-лаборант, бібліотекар, бухгалтер, вихователь дитячого садка, в'язальниця, друкарка, квітковод-декоратор, кондитер, контролер, кулінар, овочевод, перекладач, поліграфіст, продавець, програміст, старша-піонервожата, телеграфіст, телефоніст, ткаля, товарознавець, фізик-лаборант, хімік-лаборант, швея, швея-трикотажниця та ін. Виробниче навчання старшокласників у більшості випадків здійснювалося за такими напрямками: сільське господарство, промисловість, будівництво, побутове обслуговування [13, с. 221].

Не зважаючи на те, що професійною підготовкою охоплювали значну частину учнів, які здобували різні спеціальності, належна матеріальна база була далеко не в усіх закладах. Тому її продовжували створювати, зокрема шляхом організації та облаштування МНВК. Їх кількість зростала досить швидко. Поступово їх організували в усіх містах та районних центрах України. При цьому, в одному місці могло бути кілька комбінатів. Унаслідок зазначеного, наприклад, у 1988-1989 навчальному році в республіці працювало 507 МНВК (373 в містах та 134 в сільській місцевості), а кількість робочих місць у них становила 61741 [там само, с. 223].

У МНВК дівчата могли реалізувати своє прагнення отримати «суто жіночу» професію. Таку ж можливість надавала значна частина міських і сільських шкіл з поглибленим трудовим навчанням, де учениці отримували вміння і навички, необхідні при обробці тканини, виконанні сільськогосподарських робіт, при роботі на підприємствах торгівлі і громадського харчування та інші.

Профілі трудової підготовки в МНВК обирали відповідно до потреб у кадрах навколишніх підприємств, колгоспів, радгоспів, установ тощо. Найбільш поширеними спеціальностями, за якими навчалися дівчата, були: майстри машинного доїння, професії текстильного виробництва, сфери побутового обслуговування населення, медичної галузі тощо [там само, с. 224].

Однак, спроби організувати на базі міжшкільних навчально-виробничих комбінатів, міжшкільних майстерень, навчальних цехів і дільниць якісну допрофесійну та професійну підготовку старшокласників були невдалими. Це можна пояснити відсутністю належної матеріально-технічної бази, недостатньою кількістю робочих місць для школярів, формальним закріпленням за школами частини базових підприємств, іншими причинами об'єктивного та суб'єктивного характеру.

Унаслідок зазначеного, наприкінці 80-х років у пояснювальних записках до навчальних планів денних загальноосвітніх шкіл УРСР з'явилось таке роз'яснення: «Професійне навчання здійснюється за бажанням учнів та батьків при наявності необхідних умов, потреб регіону у робітничих кадрах» [6, с. 6].

На початку 90-х років ХХ століття в 10-11 класах запроваджувалося профільне навчання, яке мало на меті «забезпечити допрофесійну підготовку старшокласників у тій галузі знань, в якій у них проявились стійкі інтереси і здібності». Школи могли обрати наступні профілі: загальний, гуманітарний, фізико-математичний, хіміко-біологічний, технічний, сільськогосподарський, економічний, художньо-естетичний, екологічний, педагогічний та ін. Професійне навчання, як і наприкінці 80-х років, здійснювалося за бажанням учнів і батьків, а також за наявності необхідних умов і потреб регіону в робітничих кадрах [7].

У 90-ті роки Міністерством освіти України затверджено низку програм із профільного трудового навчання, яке могло здійснюватися за рішенням ради школи як у 10-11, так і 8-11 класах. Серед них чимало таких, які були орієнтовані безпосередньо на дівчат.

Програми передбачали вивчення ними різних видів декоративно-ужиткового мистецтва (декоративного розпису, художньої кераміки, вишивки та ін.), а також основ фермерської діяльності, основ підприємницької діяльності, декоративного оформлення інтер'єра, ведення домашнього господарства, психології та фізіології дошкільнят, благоустрою садиби, основ родинної економіки, розкרוю і пошиття одягу та іншого. Як бачимо, перелік досить великий та різноманітний. Із нього можна було обрати профіль, який найбільше подобався дівчатам, або був їм найбільш потрібним у подальшому житті.

Водночас у 90-ті роки увага до трудової підготовки підростаючого покоління значно знизилася. До того ж, не зважаючи на те, що МНВК виконували чимало функцій, вони поступово втратили свою популярність, а їх кількість швидко зменшилася. Окремі комбінати зникли, інші об'єдналися, утворивши навчально-виробничі об'єднання. Так, якщо в 1989 році в республіці працювало 507 МНВК, то в 1993 – 395, а в 1996 – лише 320. Зменшилися також інші показники, які характеризують базу професійного навчання учнів. Суттєво зменшилася й кількість загальноосвітніх шкіл з професійною підготовкою, кількість учнів (зокрема дівчат), що проходили професійне навчання за такими галузями народного господарства як промисловість, сільське господарство, лісове господарство, будівництво. Натомість їхню увагу почали все більше привертати інші галузі (транспорт, народні художні промисли та ремесла, швейна справа, кулінарія тощо) та, на жаль, все більша кількість учнів стали відверто зневажливо ставитись до робітничих професій [13].

Як наслідок, протягом останніх років ХХ століття зменшилася й кількість учнів, які опановували техніко-виробничий профіль навчання та кількість закладів, де забезпечували його викладання. Найбільшою популярністю серед дівчат, як правило, користувалися філологічний, економічний та юридичний профілі, іноземна мова. Така ситуація склалася, по-перше, через кризу у виховній системі, що спостерігалася в ті роки, а по-друге, внаслідок наступних негативних тенденцій: зменшення часу, що відводився на трудове навчання, та кількості загальноосвітніх шкіл з допрофесійною та професійною підготовкою; руйнація матеріально-технічної бази трудової підготовки; зневажливе ставлення до неї з боку окремих представників органів управління освітою, батьків учнів, педагогів, школярів та інше.

Намагання виправити ситуацію призвели на зламі ХХ – ХХІ століть до кардинальних змін. Так, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 16 листопада 2000 року № 1717 «Про перехід загальноосвітніх навчальних закладів на новий зміст, структуру і 12-річний термін навчання» було заплановано, що старша школа функціонуватиме як профільна. На виконання цієї постанови розроблено і прийнято Колегією МОН і АПН України Концепцію профільного навчання у старшій загальноосвітній школі. Визначено також мету переходу до профільного навчання. Нею стало: підвищення якості загальної освіти школярів; забезпечення глибокої, спеціалізованої загальноосвітньої підготовки учнів у кількох освітніх галузях; сприяння забезпеченню рівного доступу школярів до якісної освіти у відповідності до їхніх індивідуальних нахилів та потреб; розширення можливостей соціалізації учнів, забезпечення наступності між загальною та спеціальною освітою. Відповідно до потреб учнів виділено профілі навчання (фізичний, математичний, біолого-хімічний, економічний, географічний, екологічний, правовий, історико-філологічний, інформаційно-технологічний та ін. Проводяться роботи зі створення відповідної нормативної бази, навчально-методичного забезпечення тощо [2].

Однак, без перебільшення можна відзначити, що і тут є чимало проблем, пов'язаних, передусім, із відсутністю в закладах освіти належної матеріально-технічної бази. Звісно зазначене стосується всіх вищезазваних профілів навчання, але чи не найбільше – інформаційно-технологічного.

З огляду на зазначене, слід замислитися над тим, чи варто школам України переходити до профільного навчання в 2010-2011 навчальному році. На нашу думку, це передчасно і може (як і раніше) привести до негативних наслідків, зокрема до того, що мета переходу до профільного навчання не буде досягнута і від нього треба буде відмовитися вже через кілька років. Разом із тим маємо констатувати, що запровадження у школах профільного навчання є перспективним напрямом, який вимагає консолідації зусиль науковців і педагогів-практиків щодо визначення шляхів здійснення такої роботи та створення в загальноосвітніх закладах відповідних умов. Це може стати предметом подальших наукових розвідок.

Література:

1. Березівська Л. Д. Реформування шкільної освіти в Україні у ХХ столітті: монографія / Л. Д. Березівська. – К.: Богданова А. М., 2008. – 406 с.
2. Бескова Н. В. Внедрение профильного обучения в Украине / Н. В. Бескова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ibe.unesco.org/cops/C_omp.../CIS.../Ukraine_profile_rus.pdf. – Загол. з екрану.
3. В женских гимназиях (22 марта 1919 г.) // ЦДАВО України. – Ф. 1738. – Оп. 1. – Спр. 41 (Інформація БУП, 15-25 березня 1919 р.). – Арк. 109.
4. Гендерний підхід в управлінні загальноосвітніми навчальними закладами: навч.-метод. комплекс з підготовки тренерів програми / В. В. Олійник, Л. І. Даниленко та ін. – К.: Логос, 2003. – 72 с.
5. История педагогики и образования. От зарождения воспитания в первобытном обществе до конца ХХ в.: учеб. пособие для пед. учеб. заведений / под ред. акад. РАО А. И. Пискунова. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: ТЦ Сфера, 2004. – 512 с.
6. Навчальні плани денних загальноосвітніх шкіл Української РСР на 1989/90 навчальний рік // Інформаційний збірник Міністерства народної освіти УРСР. – 1989. – № 10. – С. 2-20.
7. Навчальні плани денних загальноосвітніх шкіл Української РСР на 1990/91 навчальний рік (початок) // Інформаційний збірник Міністерства нар. освіти УРСР. – 1990. – №9. – С. 2-13.
8. Обзор деятельности ведомства Министерства народного просвещения за время царствования императора Александра III (Со 2 марта 1881 г. по 20 октября 1894 г.). – СПб.: Гос. тип., 1901. – 524 с.

9. Положение о Единой трудовой школе Украинской Социалистической Советской Республики // ЦДАВО України. – Ф. 1. – Оп. 1. – Спр. 15 (Декрети та постанови Раднаркому УРСР про утворення наркомату Радянської пропаганди, про єдину трудову школу та організацію інших установ і організацій, 259 арк.). – Арк. 217-225.
10. Постанова колегії Міністерства освіти Української РСР від 27 травня 1966 року «Про часткову зміну і удосконалення трудової підготовки учнів у школах Української РСР» // ДАХО. – Ф. р-2684. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 49.
11. Протокол № 19 засідання Ради міністра народної освіти від 27 серпня 1919 р. // ЦДАВО України. – Ф. 2582. – Оп. 2. – Спр. 13. – Арк. 44.
12. Рішення № 683 Виконавчого комітету Київської міської Ради депутатів трудящих «Про стан і заходи до поліпшення виробничого навчання в школах м. Києва» // ЦДАВО України. – Ф. 2. – Оп. 10. – Спр. 1043 (Листування з виконавчими комітетами обласних, міських Рад депутатів трудящих УРСР про поліпшення виробничого навчання в школах м. Києва, зміни в мережі шкіл Закарпатської області, проведення місячника огляду будівництва шкіл, шкіл-інтернатів, дитячих дошкільних закладів тощо, 122 арк.). – Арк. 2-8.
13. Слюсаренко Н. В. Становлення та розвиток трудової підготовки дівчат у школах України кінця XIX – XX століття: монографія / Н. В. Слюсаренко. – Херсон: РІПО, 2009. – 456 с.
14. Справки и докладные записки в Совет Министров УССР о мерах по дальнейшему развитию учреждений общественного воспитания детей, улучшению производственного обучения учащихся средних общеобразовательных школ Украинской ССР и другое за 1964 год // ЦДАВО України. – Ф. 337. – Оп. 10. – Спр. 334. – 208 арк.
15. Учебный план 8-го дополнительного класса женских гимназий Министерства народного просвещения (утвержденный министром народного просвещения 31 августа 1874 г.) // ЦДА України. – Ф. 707. – Оп. 40. – Спр. 7. – Арк. 87-89.
16. Шкільно-адміністративний підрозділ «Середня школа». Стіл інформаційно-організаційний і ліквідації дівочих середніх шкіл // ЦДАВО України. – Ф. 166. – Оп. 1. – Спр. 335 (Інформаційні відомості організаційно-інформаційного відділу Наркомосу про роботу в справі ліквідації дівочих гімназій за травень-червень 1919 р. Акт передачі учбових закладів бувшого Міністерства ісповідань УНР до відомо Наркомосу УСРР, 21 арк.). – Арк. 21.
17. Які на Україні потрібні школи? К. Л. Бабич (28 серпня 1917 р.) // ЦДАВО України. – Ф. 2581. – Оп. 1. – Спр. 69 а (Проект нової організації, школи та її органів, про вибори директорів (27 серпня 1917 – 13 квітня 1918), 30 об.). – Арк. 1 – 4 об.

Слюсаренко Н.В.

ПРОФИЛИЗАЦИЯ ТРУДОВОЙ ПОДГОТОВКИ ДЕВОЧЕК В ШКОЛАХ УКРАИНЫ XX СТОЛЕТИЯ

В статье представлено характеристику профилизации трудовой подготовки девочек в школах Украины в разные периоды XX столетия. Акцентировано на ее необходимости и целесообразности, обращено внимание, что в общеобразовательных заведениях как ранее, так и сегодня отсутствуют надлежащие условия для осуществления такой работы.

Ключевые слова: профилизация трудовой подготовки девочек, производственное обучение, практикумы, допрофессиональная подготовка, профессиональная подготовка, профильное обучение.

Slusarenko N.V.

PROFILED LABOUR TRAINING OF GIRLS AT SCHOOLS OF UKRAINE IN THE XXTH CENTURY

The article presents the characteristic of labour training of girls at schools of Ukraine in different periods of the XXth century. In the article it is accented on its necessity and expediency, the attention is paid, that in general at educational institutions both earlier, and today there are no appropriate conditions for realisation of such work.

Key words: profiled labour training of girls, inservice training, practical works, underprofessional preparation, vocational training, profile training.